

eISSN: 3115-7955

Research-Quantitative

Sociological study of the impact of lifestyle on cultural and social development (case study of Tehran metropolis)

Reza Khosravi

Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Receive:

08 September 2025

Revise:

07 October 2025

Accept:

04 November 2025

Keywords: Lifestyle,
Cultural development,
social development,
Tehran**Abstract****Purpose:** The purpose of this study was to investigate the sociological impact of lifestyle on cultural and social development in the metropolitan city of Tehran.**Method:** This research employed a descriptive-survey design with a correlational approach. The study sample consisted of 384 residents of Tehran from the northern, southern, central, eastern, and western districts, selected through multi-stage cluster random sampling. Data were collected using a researcher-developed 39-item lifestyle questionnaire and a 44-item cultural and social development questionnaire. The validity and reliability of these instruments were assessed at 0.92 and 0.90, and 0.89 and 0.91, respectively. Statistical analyses were conducted using SPSS and LISREL.**Findings:** The results show that lifestyle has a significant effect on cultural development in metropolitan Tehran. Additionally, lifestyle has a significant impact on social development in the city.**Conclusion:** Lifestyles are integral components of everyday social life in the modern world and play a fundamental role in social interactions, and consequently, in cultural and social development.

Please cite this article as (APA): khosravi, R. (2025). Sociological study of the impact of lifestyle on cultural and social development (case study of Tehran metropolis). *Journal of Approaches in Sociology and Development*, 1(3), 34-51.

<https://doi.org/10.22034/jasd.2025.233542>

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Arya Hyrkanian Press (AH.PRESS)**Corresponding Author:** Reza khosravi**Email:** reza.khosravi.2469@gmail.com

eISSN: 3115-7955

پژوهشی-کمی

بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی بر توسعه فرهنگی و اجتماعی (مورد مطالعه کلان شهر تهران)

رضا خسروی

گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر، بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی بر توسعه فرهنگی و اجتماعی در کلان شهر تهران بود.

روش: روش پژوهش حاضر توصیفی پیمایشی از نوع همبستگی بود. نمونه مورد مطالعه ۳۸۴ نفر از شهروندان تهرانی ساکن مناطق شمال، جنوب، مرکز، شرق و غرب تهران هستند که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. به منظور گردآوری داده‌ها از دو پرسشنامه ۳۹ سوالی سبک زندگی (محقق ساخته) و پرسشنامه ۴۴ سوالی توسعه فرهنگی و اجتماعی (محقق ساخته) استفاده گردید. که روایی و پایایی آن به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۹۰ و ۰/۸۹ و ۰/۹۱ سنجیده شد. تمام تجزیه و تحلیل‌های آماری از طریق نرم افزارهای کامپیوتری SPSS و LISREL انجام گرفت.

یافته‌ها: نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد سبک زندگی بر توسعه فرهنگی در کلان شهر تهران تأثیر معنی‌داری دارد. سبک زندگی بر توسعه اجتماعی در کلان شهر تهران تأثیر معنی‌داری دارد.

نتیجه‌گیری: سبک‌های زندگی بخش جدایی‌ناپذیر زندگی اجتماعی روزمره در جهان مدرن هستند و نقش اساسی در تعاملات اجتماعی و در نتیجه توسعه فرهنگی و اجتماعی دارند.

تاریخ دریافت:

۱۷ شهریور ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری:

۱۵ مهر ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۱۳ آبان ۱۴۰۴

کلید واژه‌ها:

سبک زندگی،
توسعه فرهنگی،
توسعه اجتماعی،
شهر تهران

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): خسروی، رضا. (۱۴۰۴). بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی بر توسعه فرهنگی و اجتماعی (مورد مطالعه کلان شهر تهران). فصلنامه رهیافتی در جامعه‌شناسی و توسعه. ۱(۳). ۳۴-۵۱.

<https://doi.org/10.22034/jasd.2025.233542>

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business.
This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ناشر: انتشارات آریا هیرکانی

نویسنده مسئول: رضا خسروی

ایمیل: reza.khosravi.2469@gmail.com

مقدمه

سبک زندگی^۱ از جمله مکانیسم‌های تمایز بخش در جامعه امروز بوده که سبب توجه دانشمندان علوم اجتماعی شده است (سیار ایرانی و همکاران، ۱۴۰۴: ۸۹). اهمیت سبک زندگی و نوع آن در بین افراد، موجب توجه مضاعف نسبت به انتخاب سبک زندگی بر اساس دوش و سلیقه شخصی افراد می‌شود (لیانگ و همکاران، ۲۰۲۲: ۴۶). در دنیای مدرن، سبک‌های زندگی متفاوتی وجود دارد که، سهم هر یک از افراد را در مناسبات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... برای رسیدن به اهداف مورد نظر آنان مشخص می‌کند، از اینرو همه افراد جامعه تلاش می‌کنند که سبکی از زندگی داشته باشند تا در برخورداری از منافع فردی و جمعی در مبادلات اجتماعی عقب نمانند، زیرا کم و کیف سبک زندگی، میزان و نحوه تعاملات اجتماعی و نوع معانی کنشی که رد و بدل می‌شود از اهمیت زیادی در بین زنان و مردان به ویژه جوانان جامعه برخوردار است (رضوی زاده و همکاران، ۱۴۰۴: ۱۹۱). در سال‌های اخیر که امکان نمایش سبک زندگی برای گروه‌های مختلف، به ویژه به سبب گسترش فضای مجازی بیشتر شده، پدیده‌هایی مانند صفحه اینستاگرام «بیچه پولدارهای تهران» توجه و گاه شگفتی مردم و محافل علمی را برانگیخته است (علیزاده منامن و همکاران، ۱۴۰۴: ۲۱۹). از آنجاکه لایه‌های بالایی جامعه به واسطه تمکن مالی گزینه‌ها، فرصت‌ها و تنوع بیشتری در سبک زندگی دارند، نمایش این تنوع و امکانات بیشتر مورد توجه دیگر لایه‌ها و طبقات جامعه قرار می‌گیرد و جهت‌گیری فرهنگی آنها می‌تواند رفتارهای فرهنگی جامعه را تحت تأثیر قرار دهد و تا حدودی آن را ترسیم کند (قاسمی و همکاران، ۱۴۰۴: ۳۳). شواهد امر (برای نمونه رژه ماشین‌های گران قیمت در مناطق اعیان نشین تهران؛ نمایش مظاهر ثروت در شبکه‌های مجازی؛ مهمانی‌های مجلل و عرضه عمومی تصاویر آن از طریق شبکه‌ها مجازی و نظایر آن) حکایت از این دارد که در میان طبقه بالا یک نوع فرهنگ مصرفی رواج دارد که همین سبک زندگی و فرهنگ مصرفی می‌تواند کارکرد هویت‌بخشی برای افراد این طبقه داشته باشد؛ به عبارتی دیگر، هر یک از کنش‌های اعضای این طبقه حاوی معنایی برای هویت‌بخشی و تمایزبخشی خود از دیگران (افراد هم طبقه‌ای و دیگر طبقات) است (توکلی اله آبادی و همکاران، ۱۴۰۴: ۲۳). چنانچه این سبک زندگی مبتنی بر نمایش مظاهر ثروت و مصرف نمادین و تظاهری باشد، می‌توان مدعی شد که به نوعی اتلاف منابع بوده و در تعارض با ارزش‌های توسعه‌ای است. با توجه به اینکه ارزش‌ها و سبک زندگی طبقه بالا به تدریج در میان دیگر طبقات نیز رسوخ می‌یابد لذا، ارزش‌های مصرفی به تدریج رواج می‌یابد و دیگران نیز خواستار رفتارهایی مشابه خواهند بود که بتوانند در ظاهر، بخشی از فاصله اجتماعی و تمایز طبقاتی را کاهش دهند یا اینکه آنها نیز خود را از اعضای طبقه و لایه‌های پایینتر متمایز کنند (ریکی، ۱۴۰۴: ۷۳). در شرایطی که امکان دستیابی همگان به ارزش‌های مورد توافق (در اینجا ثروت و مظاهر آن) فراهم نباشد، افراد به سمت راه‌های میانبر گرایش پیدا خواهند کرد و دستیابی به ثروت از راه‌های میانبر تبدیل به ارزش خواهد شد که می‌تواند رفتارهای به لحاظ اجتماعی مخرب را به همراه داشته باشد (لیو و همکاران، ۲۰۲۳: ۱۱۴). این گونه سبک زندگی صرفاً مرتبط با هدر دادن منابع نیست، بلکه تأثیرگذاری آن بر اخلاق اجتماعی و مدنی است که می‌تواند فرهنگ توسعه‌گرایی فرهنگی و اجتماعی را در یک جامعه زایل و نمایش ثروت، فراغت حاصل از آن، تمایز بخشی و استفاده از میانبرهای نامتعارف را به یک ارزش اجتماعی تبدیل کند (سلگی

¹ - Lifestyle

² - Liang & etal

³ - Liu & etal

و سدیدپور، ۱۴۰۴: ۶۵). با وجود اینکه تأثیر سبک زندگی بر توسعه فرهنگی و اجتماعی از موضوعات مهم و مورد توجه در جامعه شناسی و مطالعات فرهنگی بوده‌اند، اما پرداختن به سبک زندگی طبقات مختلف در ایران چندان مورد توجه قرار نگرفته است و این امر خلاءها و تنگ‌ناهای زیادی را برای توسعه فرهنگی و اجتماعی کشور ایجاد کرده است (احمدنیا لداری و همکاران، ۱۴۰۳: ۹۱). در این رابطه زارع و فلاح (۱۳۹۱) بیان می‌کنند رابطه بین سرمایه اجتماعی و فرهنگی با انواع سبک زندگی مثبت و معنادار است. این ضریب معناداری رابطه بین سرمایه اقتصادی و سبک‌های زندگی کارکردگرایانه، لذت جویانه و منفعلانه را نیز تأیید می‌کند. محمدی و همکاران (۱۳۹۱) طی پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه فرهنگی و آشکال آن با سبک زندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین در بین آشکال مختلف سرمایه فرهنگی نوع «سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته» دارای بیشترین رابطه با سبک زندگی است. مهربان و همکاران (۱۳۹۳) طی پژوهشی نشان دادند سبک زندگی بر توسعه پایدار تأثیر معنی داری دارد. کاوه فیروز و همکاران (۱۳۹۵) نشان دادند بین مؤلفه‌های سبک زندگی، متغیر پایگاه اقتصادی اجتماعی قوی‌ترین متغیر پیش‌بین متغیر وابسته است. به عبارتی، متغیر مذکور علاوه بر اثر مستقیم بر نگرش زنان شهر تهران به فرزندآوری، بر همه ابعاد سبک زندگی اثر گذار است و متغیر مصرف فرهنگی نیز علاوه بر تأثیر بلافصل بر نگرش زنان، تحت تأثیر سایر ابعاد و مؤلفه‌های سبک زندگی است. همچنین، مؤلفه مدیریت بدن بعد از پایگاه اقتصادی اجتماعی، بر نگرش زنان به فرزندآوری اثر گذار بوده است. عزیزمهر و پیری (۱۳۹۷) بیان داشتند دانش و سواد فرهنگی پایین و نوعی درهم آمیختگی، شکلیت‌های چندگانه، چندذاتگی و به عبارتی «همه چیزپسندی» فرهنگی در میان اعضای طبقه بالا حکایت دارد. فرهادیان بابادی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند بین سبک زندگی مصرف گرایی فرهنگی و رفتار زیست محیطی رابطه معنادار وجود دارد و همچنین بین تحصیلات، سن، وضعیت اقتصادی، اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد اما بین جنس و رفتار زیست محیطی رابطه معکوس و منفی وجود دارد. حاجی حیدری و حیدری سور شجانی (۱۴۰۲) بیان داشتند طرحواره‌های حوزه‌های دیگر جهت مندی و سبک زندگی بر نگرش به ازدواج در دختران مجرد شهر شهرکرد اثر مستقیم دارد. برونی و همکاران (۱۴۰۳) نشان دادند سبک زندگی در الگوی مصرف کالا اثر گذار است. افرادی که از فروشگاه‌ها خرید می‌کنند تمایل بیشتری نسبت به مصرف کالای خارجی دارند. بر اساس نتایج رگرسیون چندگانه متغیرهای سرمایه فرهنگی، استفاده از رسانه‌های ارتباطی و سبک زندگی ۲۹ درصد از تغییرات الگوی مصرف کالا را تبیین می‌کنند (حمادی، ۱۴۰۴: ۱۲۹). با توجه به تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده تاکنون می‌توان گفت سبک زندگی در سراسر دنیا مفهومی تازه در مطالعه تمایزات اجتماعی است و با توسعه فرهنگی و اجتماعی جوامع، بالاخص جوامع در حال توسعه مثل ایران مطالعه آن بیش از گذشته اهمیت دارد و همانگونه که چنگ و همکاران^۱ (۲۰۲۱) معتقد هستند هرگونه سیاست گذاری و تصمیم‌گیری در مورد توسعه فرهنگی و اجتماعی مستلزم کشف چشم اندازهای بیشمار سبک زندگی مردم یک جامعه است (وثوق و همکاران، ۱۴۰۴: ۸۳). از اینرو اگر در پی شناخت و بررسی جامعه شناسانه تأثیر سبک زندگی بر توسعه فرهنگی و اجتماعی در کشور باشیم این امر تنها در سایه مطالعه و تحلیل این سبک محقق خواهد شد. بنابراین با توجه به نبود تحقیق مشابه در خصوص تأثیر سبک زندگی بر توسعه فرهنگی و اجتماعی و آگاهی از

^۱- Cheung & etal

رفتارها، نگرش‌ها، هنجارها و ارزش‌ها و عادت‌های زندگی مردم در کشور هستیم تحقیق پیش رو به دنبال بررسی این امر است و سؤال اصلی این تحقیق این است که سبک زندگی بر توسعه فرهنگی و اجتماعی چه تأثیری دارد؟

مبانی و چارچوب نظری

جامعه‌شناسی که به غنای مفهوم سبک زندگی افزوده، پیر بوردیو^۱ است. در نظریه بوردیو سبک زندگی که شامل اعمال طبقه بندی شده و طبقه بندی کننده فرد در عرصه‌هایی چون تقسیم ساعات شبانه روز، نوع تفریحات و ورزش، شیوه‌های معاشرت، اثاثیه و خانه، آداب سخن گفتن و راه رفتن است، در واقع عینیت یافته و تجسم یافته ترجیحات افراد است. از یک سو، سبک‌های زندگی شیوه‌های مصرف عاملان اجتماعی است که دارای رتبه بندی‌های مختلفی از جهت شأن و مشروعیت اجتماعی‌اند. این شیوه‌های مصرفی بازتاب نظام اجتماعی سلسله مراتبی است؛ اما چنانچه بوردیو در کتاب تمایز بر حسب منطق دیالکتیکی نشان می‌دهد مصرف صرفاً راهی برای نشان دادن تمایزات نیست، بلکه خود راهی برای ایجاد تمایزات نیز است. بنابراین سبک زندگی محصول نظام مند منش است که از خلال رابطه دو جانبه خود با رویه‌های منش درک می‌شود و تبدیل به نظام نشانه‌هایی می‌گردد که به گونه‌ای جامعه‌ای مورد ارزیابی قرار گیرد چنانچه بوردیو در عبارت فوق نیز اشاره می‌کند مصرف به منزله نظامی از نشانه‌ها و نمادها مطرح است که کار کردهایی چون تمایز گذاری اجتماعی دارد (لی و همکاران^۲، ۲۰۲۳: ۱۴۶۴). بوردیو در کتاب تمایز شیوه‌هایی را تحلیل کرد که گروه‌های هم رده و هم طبقه خود را به وسیله آن، از الگوهای مصرفی گروه دیگر متمایز می‌کنند. بوردیو نشان می‌دهد که چگونگی گروه‌های خاص، به ویژه طبقات اجتماعی - اقتصادی، از میان انواع کالاها مصرفی، روش‌های لباس پوشیدن، غذا خوردن، آرایش کردن، مبلمان و تزئین داخلی منزل و... انتخاب‌هایی را انجام می‌دهند تا سبک و روش زندگی مجزای خود را مشخص و خود را از دیگران متمایز کنند. بوردیو شیوه‌هایی را تحلیل کرد که گروه‌های مختلف خود را به وسیله آن از الگوهای مصرفی که شیوه زندگی یک گروه را مشخص می‌سازد متمایز می‌کنند (استریور و همکاران^۳، ۲۰۲۳: ۲۷۹). پیر بوردیو عقیده دارد که همیشه کشمکش برای کسب قدرت و منزلت نه تنها در بین بلکه در درون طبقات گوناگون جامعه وجود دارد. این کشمکش‌ها در فضای اجتماعی رخ می‌دهد جایی که روابط بین طبقات مطابق با میزان دسترسی به اشکال متفاوت سرمایه (سرمایه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) ساخته شده‌اند. بوردیو به مبارزه و کشمکش برای قدرت اشاره می‌کند، کشمکش که تنها به قدرت اقتصادی مربوط نمی‌شود بلکه سلطه فرهنگی را نیز در بر می‌گیرد. مبارزه و کشمکش برای سلطه، بین طبقات و خرده طبقات به تداوم تغییرات سبک زندگی منجر می‌شود. نبرد نمادین در زمینه‌های متفاوت ترجیحات فرهنگی است بنابراین فضای اجتماعی سبک‌های زندگی مطابق با احکام و دستورات قدرت ساخته شده است. نتیجتاً، طبقات و خرده طبقات قدرتمندتر سبک زندگی را برجسته و مسلط می‌کنند (زارع و همکاران^۴، ۱۴۰۳: ۱۰۷). بنا بر نظریه بوردیو در سنجش رابطه سبک زندگی با توسعه فرهنگی و اجتماعی باید در دو بعد ذهنی و عینی مورد توجه قرار داد زیرا همان طور که گفته شد بنابر نظریه بوردیو بین این دو بعد رابطه دیالکتیکی برقرار است و این دو بر هم تأثیر می‌گذارند و از هم تأثیر می‌پذیرند (سیلورز^۴، ۲۰۲۲: ۲۶۰). جیمز مک کی^۵ (۱۹۶۹) در

1 - Pierre Bourdieu

2 - Lee & etal

3 - Streur & etal

4 - Silvers

5 - Meckee

مورد دیدگاه وبر می گوید: آنچه وبر سبک زندگی می نامد به روش هایی باز می گردد که طبقات و گروه های هم رتبه از نوعی از زندگی پدید می آورند؛ به عبارتی الگوی فرهنگی رفتار و مجموعه ای از باورها. هر یک از طبقات اجتماعی، سبک زندگی خود را پرورش می دهد و «جهان بینی» متمایزی را به نمایش می گذارد. روشی از نگاه به زندگی که تجربیات اجتماعی ویژه خود و روابطش را با دیگر گروه های اجتماعی بیان می کند. روانشناس آلمانی، آلفرد آدلر، در مورد سبک زندگی تعابیر متعددی دارد که بر محققان علوم اجتماعی پس از خود تأثیر زیادی گذاشته است. او می گوید سبک زندگی، یعنی کلیت بی همتا و فردی زندگی که همه ی فرآیندهای عمومی زندگی، ذیل آن قرار دارند. ویلیام لیزر^۱ (۱۹۶۴) در یک جا سبک زندگی را طرز مشخص یا متمایز زندگی کردن گروهی از مردم معرفی می کند؛ نظامی که از تأثیر فرهنگ (ارزش ها، منابع، نمادها و قوانین) بر نیروهای زندگی در گروه شکل می گیرد. او با توجه به تمرکزش بر موضوع بازاریابی در جایی دیگر سبک زندگی را الگوی رفتاری گروهی می داند که در خریدهای مصرف کننده انبوه و روش های مصرف کننده انعکاس یافته است. آنتونی گیدنز^۲ (۱۹۹۶) در بحث از سیاست زندگی به «سبک زندگی» نیز می پردازد: «سیاست زندگی، سیاست فرصت های زندگی نیست؛ سیاست زندگی، سبک زندگی است. سیاستی است که با منازعات و کشمکش های در باب یک سؤال پیوند دارد: چگونه ما (به نام افراد یا به منزله ی کلیت جامعه ی انسانی) باید در دنیای زندگی کنیم که در آن، آنچه به وسیله ی طبیعت یا سنت تثبیت شده بود اکنون موضوع تصمیم گیری انسان قرار گرفته است (برانج و همکاران^۳، ۲۰۲۱: ۹۱۰). توسعه فرهنگی از اوایل دهه ۱۹۸۰ به بعد از طرف یونسکو در مباحث توسعه مطرح شده و از مفاهیمی است که نسبت به سایر بخش های توسعه از ابعاد و بار ارزشی بیشتری برخوردار است و تأکید بیشتری بر نیازهای غیر مادی افراد جامعه دارد. بنابراین، فرآیندی است که در طی آن با ایجاد تغییراتی در حوزه های ادراکی، شناختی، ارزشی و گرایشی انسان ها، قابلیت ها و باورها، شخصیت ویژه ای را در آنها به وجود می آورد، که حاصل این باورها و قابلیت ها، رفتارهای کنش های خاصی است که مناسب توسعه می باشد. اساساً فرهنگ یکی از مهمترین عوامل تحقق توسعه است، و از این رو، توسعه فرهنگی، هم یکی از پیش شرط های بنیادی تحقق توسعه و هم یکی از آرمان های بنیادی توسعه در هر جامعه است؛ از همین رو بیشتر صاحب نظران توسعه، از جمله کارگزاران و مسئولان سازمان ملل متحد، تأکید خاصی بر فرهنگ به عنوان یکی از مهمترین عوامل تحقق توسعه دارند (ایناتون و همکاران^۴، ۲۰۲۱: ۱۶۹). سازمان ملل توسعه اجتماعی را افزایش ظرفیت نظام اجتماعی، ساختار اجتماعی، نهادها، خدمات و سیاست بهره گیری از منابع برای سطوح زندگی مطلوب تر، که در معنایی وسیع تر دربردارنده ارزش هایی است که معطوف به توزیع معتبر درآمد، دارایی و فرصت هاست تعریف نموده است. توسعه اجتماعی با مؤلفه هایی همچون بهبود در کیفیت زندگی، تحقق برابری و عدالت اجتماعی، نیل به یکپارچگی اجتماعی، تحقق نظام شایسته سالاری، مشارکت اجتماعی در قالب بسط انجمن ها و نهادهای مدنی، تقویت قابلیت و ظرفیت نظام اجتماعی، پاسخگویی به ضرورت های حاصل در دگرگونی های مختلف، پذیرش تکثر اجتماعی با حفظ انسجام ملی و ارتقای توانمندی های انسانی ارتباط دارد. توسعه اجتماعی در قیاس با مفاهیمی چون توسعه اقتصادی و رشد اقتصادی حوزه وسیع تری را می گیرد (ای بی توی و

^۱ - Lazer

^۲ - Giddens

^۳ - Branje & etal

^۴ - Iannattone & etal

همکاران^۱، ۲۰۲۳: ۱۴۹). اساساً یکی از لوازم توسعه در جامعه توسعه اجتماعی است. در یک معنا، توسعه اجتماعی عبارت است از تحقق دگرگونی بنیادی در طرز تفکرها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، رفتارها و نقش‌های اجتماعی در گستره جامعه، بر اساس تعریف بانک جهانی، توسعه، به ویژه توسعه اجتماعی، به مردم، آسایش، رفاه و بهبودی آنها، شکوفا شدن قابلیت‌هایشان و تکوین یک جامعه مدنی از سوی آنها مربوط است (ژانگ و همکاران^۲، ۲۰۲۲: ۱۹۷).

پیشینه پژوهش

- زارع و فلاح (۱۳۹۱) تحقیقی تحت عنوان بررسی سبک زندگی جوانان در شهر تهران و عوامل مؤثر بر آن انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد رابطه بین سرمایه اجتماعی و فرهنگی با انواع سبک زندگی مثبت و معنادار است. این ضریب معناداری رابطه بین سرمایه اقتصادی و سبک‌های زندگی کارکردگرایانه، لذت جویانه و منفعلانه را نیز تأیید می‌کند

- محمدی و همکاران (۱۳۹۱) تحقیقی تحت عنوان مناسبات سرمایه فرهنگی و سبک زندگی: پیمایشی در میان شهروندان طبقه متوسط شهر سنندج انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد بین سرمایه فرهنگی و اشکال آن با سبک زندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین در بین اشکال مختلف سرمایه فرهنگی نوع «سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته» دارای بیشترین رابطه با سبک زندگی است.

- مهربان و همکاران (۱۳۹۳) تحقیقی تحت عنوان تأثیر سبک زندگی بر توسعه پایدار انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد سبک زندگی بر توسعه پایدار تأثیر معنی داری دارد.

- کاوه فیروز و همکاران (۱۳۹۵) تحقیقی تحت عنوان تأثیر مؤلفه‌های سبک زندگی بر نگرش به فرزندآوری (مطالعه موردی: زنان در آستانه ازدواج شهر تهران) انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد بین مؤلفه‌های سبک زندگی، متغیر پایگاه اقتصادی اجتماعی قوی‌ترین متغیر پیش‌بین متغیر وابسته است. به عبارتی، متغیر مذکور علاوه بر اثر مستقیم بر نگرش زنان شهر تهران به فرزندآوری، بر همه ابعاد سبک زندگی اثرگذار است و متغیر مصرف فرهنگی نیز علاوه بر تأثیر بلافاصله بر نگرش زنان، تحت تأثیر سایر ابعاد و مؤلفه‌های سبک زندگی است. همچنین، مؤلفه مدیریت بدن بعد از پایگاه اقتصادی اجتماعی، بر نگرش زنان به فرزندآوری اثرگذار بوده است.

- عزیزی مهر و پیری (۱۳۹۷) تحقیقی تحت عنوان طبقه، فرهنگ و سبک زندگی (مورد مطالعه: فرهنگ و سبک زندگی «طبقه بالای» جامعه) انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد دانش و سواد فرهنگی پایین و نوعی درهم آمیختگی، شکلیت‌های چندگانه، چندذائقگی و به عبارتی «همه‌چیزپسندی» فرهنگی در میان اعضای طبقه بالا حکایت دارد.

- فرهادیان بابادی و همکاران (۱۴۰۰) تحقیقی تحت عنوان بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی مصرف‌گرایی فرهنگی بر رفتار زیست محیطی با رویکرد توسعه پایدار مطالعه موردی: شهروندان کلانشهر تهران انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد بین سبک زندگی مصرف‌گرایی فرهنگی و رفتار زیست محیطی رابطه معنادار وجود دارد و همچنین بین تحصیلات، سن، وضعیت اقتصادی، اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد اما بین جنس و رفتار زیست محیطی رابطه معکوس و منفی وجود دارد.

1 - Ibitoye & etal

2 - Zhang & etal

- حاجی حیدری و حیدری سور شجانی (۱۴۰۲) تحقیقی تحت عنوان نقش طر حواره های حوزه های دیگر جهت مندی و سبک زندگی بر نگرش به ازدواج در دختران مجرد شهر شهر کرد انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد طر حواره های حوزه های دیگر جهت مندی و سبک زندگی بر نگرش به ازدواج در دختران مجرد شهر شهر کرد اثر مستقیم دارد.
- برونی و همکاران (۱۴۰۳) تحقیقی تحت عنوان تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی و سبک زندگی شهروندان بر انتخاب و مصرف کالاهای ایرانی و خارجی انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد سبک زندگی در الگوی مصرف کالا اثر گذار است. افرادی که از فروشگاه ها خرید می کنند تمایل بیشتری نسبت به مصرف کالای خارجی دارند. بر اساس نتایج رگرسیون چند گانه متغیرهای سرمایه فرهنگی، استفاده از رسانه های ارتباطی و سبک زندگی ۲۹ درصد از تغییرات الگوی مصرف کالا را تبیین می کنند.
- سلیم احمد^۱ (۲۰۲۳) تحقیقی را تحت عنوان بررسی سبک زندگی مصرف گرایی و رابطه آن با توسعه فرهنگی کارکنان سازمان های دولتی لبنان انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد بین سبک زندگی مصرف گرایی با توسعه فرهنگی در سازمان های دولتی لبنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- نی کی تا^۲ (۲۰۲۴) تحقیقی را تحت عنوان بررسی رابطه بین سبک زندگی مدرن با توسعه اجتماعی و اقتصادی در کلمبیا انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد بین سبک زندگی مدرن با توسعه اجتماعی و اقتصادی در کلمبیا رابطه معنی داری وجود دارد.
- بیشاپ^۳ (۲۰۲۵) تحقیقی را تحت عنوان بررسی رابطه بین بررسی رابطه بین سبک و شیوه زندگی با توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استکهلم سوئد انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد بین سبک و شیوه زندگی با توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استکهلم سوئد رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

روش شناسی

هدف از تحقیق حاضر توسعه دانش کاربردی در یک زمینه دانش خاص است و به قصد کاربرد نتایج یافته ها برای حل مشکلات خاص درون سازمان انجام می شود، بنابراین تحقیق حاضر از لحاظ هدف، تحقیق کاربردی و از نظر روش، تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است که به شیوه تحقیقات میدانی به جمع آوری داده ها پرداخته می شود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه شهروندان تهرانی ساکن مناطق شمال، جنوب، مرکز، شرق و غرب تهران می باشد که تعداد آنها نامعلوم می باشد که از این تعداد ۳۸۴ بر اساس روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای و طبق فرمول کوکران به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

$$n = \frac{\frac{Z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2 \times p \times q}{d^2}}{1 + \left[\frac{1}{N} \left(\frac{Z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2 \times p \times q}{d^2} - 1 \right) \right]} \Rightarrow n = \frac{(1/96)^2 \times \frac{(0/5 \times 0/5)}{(0/05)^2}}{1 + \frac{1}{100000} (1/96)^2 \times \frac{(0/5 \times 0/5)}{(0/05)^2} - 1} \cong 304$$

در این تحقیق به منظور جمع آوری داده ها و اطلاعات از پرسشنامه استفاده شده است.

¹ - Salim Ahmad

² - Nikita

³ - Bishop

الف) پرسشنامه سبک زندگی که شامل ۳۹ سؤال و با طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) می‌باشد.

ب) پرسشنامه توسعه فرهنگی و اجتماعی که شامل ۴۴ سؤال و با طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (کاملاً مخالف، مخالف، بی نظر، موافق و کاملاً موافق) می‌باشد.

روایی و پایایی پرسشنامه سبک زندگی به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۹۰ و روایی و پایایی پرسشنامه توسعه فرهنگی و اجتماعی به ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۹۱ سنجیده شد.

جدول ۱: ضرایب آلفای کرونباخ نهایی مقیاس‌ها

ردیف	ابعاد	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
۱	سبک زندگی فردی	۱۳	۰/۸۹
۲	سبک زندگی خانوادگی	۱۳	۰/۸۹
۳	سبک زندگی اجتماعی	۱۳	۰/۸۷
۴	ایجاد تحول	۴	۰/۹۱
۵	خلق ارزش‌ها	۴	۰/۹۰
۶	روابط اخلاقی	۴	۰/۸۹
۷	هنجارهای مناسب	۴	۰/۹۱
۸	فرهنگ ملی و بومی	۴	۰/۹۲
۹	همبستگی (وفاق) اجتماعی	۴	۰/۸۸
۱۰	عدالت اجتماعی	۴	۰/۸۹
۱۱	اخلاق توسعه اجتماعی	۴	۰/۹۱
۱۲	کیفیت زندگی	۴	۰/۸۸
۱۳	امنیت اجتماعی	۴	۰/۹۰
۱۴	برابری جنسیتی	۴	۰/۸۹

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش، برحسب جنس، گروه سنی، میزان تحصیلات و سابقه کار در جدول ۲، ارائه شده است.

جدول ۲: مشخصات مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	ابعاد	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۲۳۹	۶۶/۷
	زن	۱۴۵	۳۳/۳
سن	۳۱-۴۰ سال	۱۷۷	۴۴/۹

۳۶/۱	۱۱۷	۴۱-۵۰ سال	تحصیلات
۱۹/۰	۹۰	۵۱ سال به بالا	
۳۱/۳	۵۴	دیپلم	
۳۴/۱	۹۱	فوق دیپلم	
۶۸/۷	۱۱۹	لیسانس	
۴۶/۹	۹۷	فوق لیسانس	
۱۹/۰	۲۳	دکتری	
۳/۳	۱۴	کمتر از ۵ سال	سابقه کار
۳۳/۴	۱۲۹	۶-۱۰ سال	
۲۸/۲	۱۰۶	۱۱-۱۵ سال	
۳۵/۱	۱۳۵	۲۱ سال به بالا	

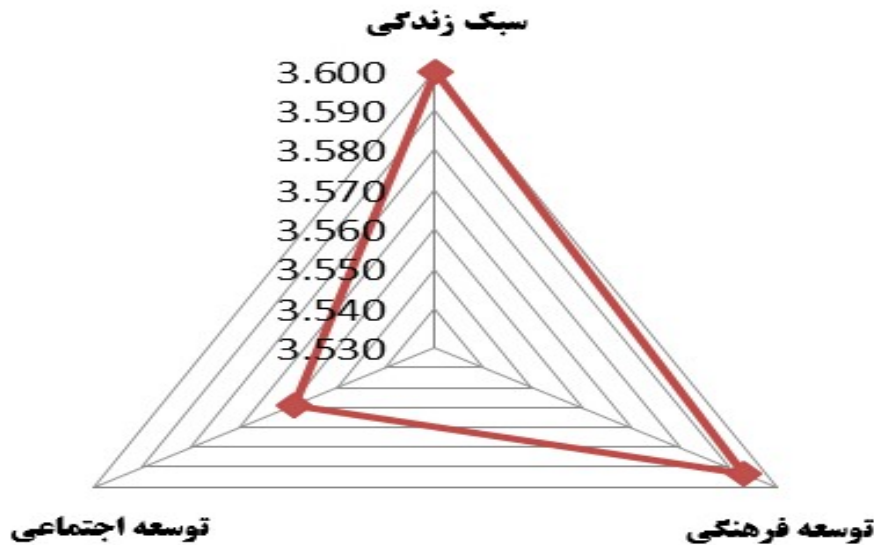
جدول ۳: آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	چولگی	کشدگی
سبک زندگی	۳,۵۷۷	۰,۶۶۸	۰,۴۴۶	-۰,۴۴۱	۰,۴۷۵
سبک زندگی فردی	۳,۵۱۹	۰,۷۲۷	۰,۵۲۹	-۰,۴۹۳	-۰,۲۱۱
سبک زندگی خانوادگی	۳,۶۷۳	۰,۸۸۱	۰,۷۷۶	-۰,۱۳۲	-۰,۴۶۱
سبک زندگی اجتماعی	۳,۴۷۷	۰,۸۳۱	۰,۶۹۱	-۰,۲۷۲	-۰,۱۷۷
توسعه فرهنگی	۳,۷۹۲	۰,۶۸۳	۰,۴۶۶	-۰,۵۹۱	۰,۶۷۲
ایجاد تحول	۳,۵۹۲	۰,۶۱۸	۰,۳۸۱	-۰,۱۵۸	-۰,۱۹۱
خلق ارزش‌ها	۳,۸۷۳	۰,۶۷۷	۰,۴۵۹	-۰,۷۴۲	۱,۱۹۷
روابط اخلاقی	۳,۲۵۴	۰,۸۳۲	۰,۶۹۲	-۰,۳۴۳	۰,۰۱۱
هنجارهای مناسب	۳,۲۱۹	۰,۸۹۷	۰,۸۰۵	۰,۰۰۶	-۰,۸۹۳
فرهنگ ملی و بومی	۳,۱۹۶	۰,۸۰۸	۰,۶۵۳	-۰,۲۲۳	-۰,۷۳۲
توسعه اجتماعی	۳,۴۱۹	۰,۶۹۶	۰,۴۸۴	-۰,۲۲۸	۰,۰۷۰
همبستگی (وفاق) اجتماعی	۳,۶۲۷	۰,۶۸۹	۰,۴۷۴	-۰,۳۵۸	۰,۴۵۵
عدالت اجتماعی	۳,۵۷۷	۰,۶۲۰	۰,۳۸۴	-۰,۰۰۱	-۰,۲۸۲
اخلاق توسعه اجتماعی	۳,۵۶۵	۰,۵۸۹	۰,۳۴۷	-۰,۰۸۵	-۰,۴۰۷
کیفیت زندگی	۳,۴۰۸	۰,۶۸۹	۰,۴۷۴	-۰,۳۰۷	۰,۰۳۲
امنیت اجتماعی	۳,۵۵۸	۰,۵۷۷	۰,۳۳۳	-۰,۲۸۸	-۰,۴۳۴
برابری جنسیتی	۳,۵۹۳	۰,۰۳۵	۰,۲۳۴	۰,۳۹۵	۰,۲۳۴

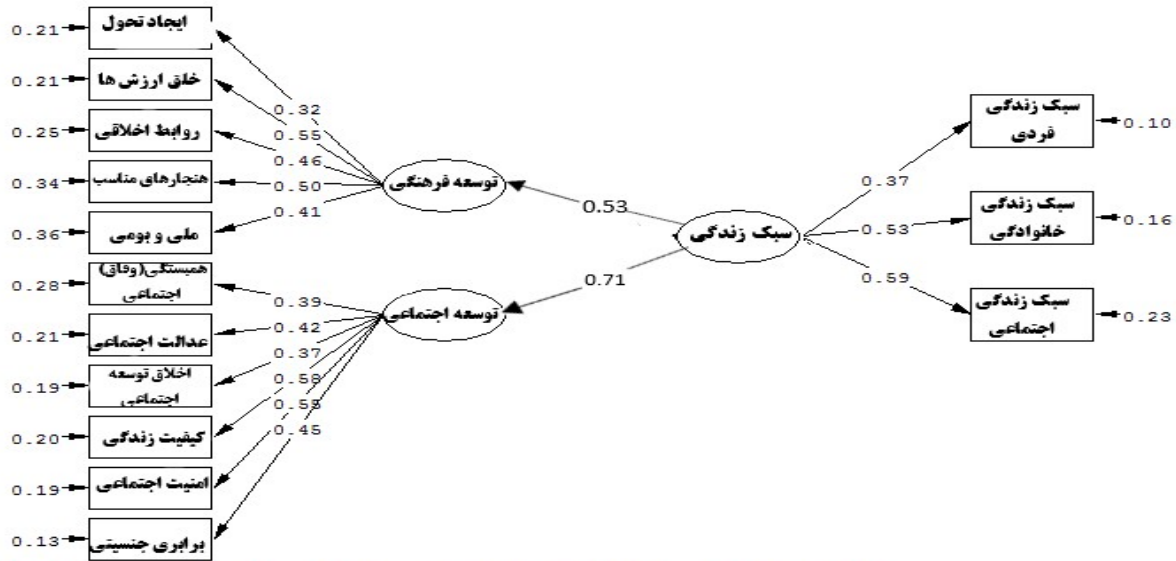
جدول (۳) نشان می‌دهد میانگین تمامی مولفه‌ها بالاتر از عدد ۳ می‌باشد و از آنجاییکه در طیف ۵ گزینه‌ای که انتخاب شده میانگین بالاتر از ۳ نشان دهنده موافق بودن وضعیت آن متغیر در جامعه آماری فوق می‌باشد از این رو این عامل نشان دهنده موافق بودن پاسخ دهندگان با این مؤلفه می‌باشد.

همچنین در میان این متغیرها "توسعه فرهنگی" دارای بالاترین میانگین و "فرهنگ ملی و بومی" از کمترین میانگین برخوردار می‌باشد. همچنین متغیر "سبک زندگی خانوادگی" بیشترین انحراف معیار و واریانس را داراست.

نمودار ۱: نمودار راداری میانگین متغیرهای تحقیق

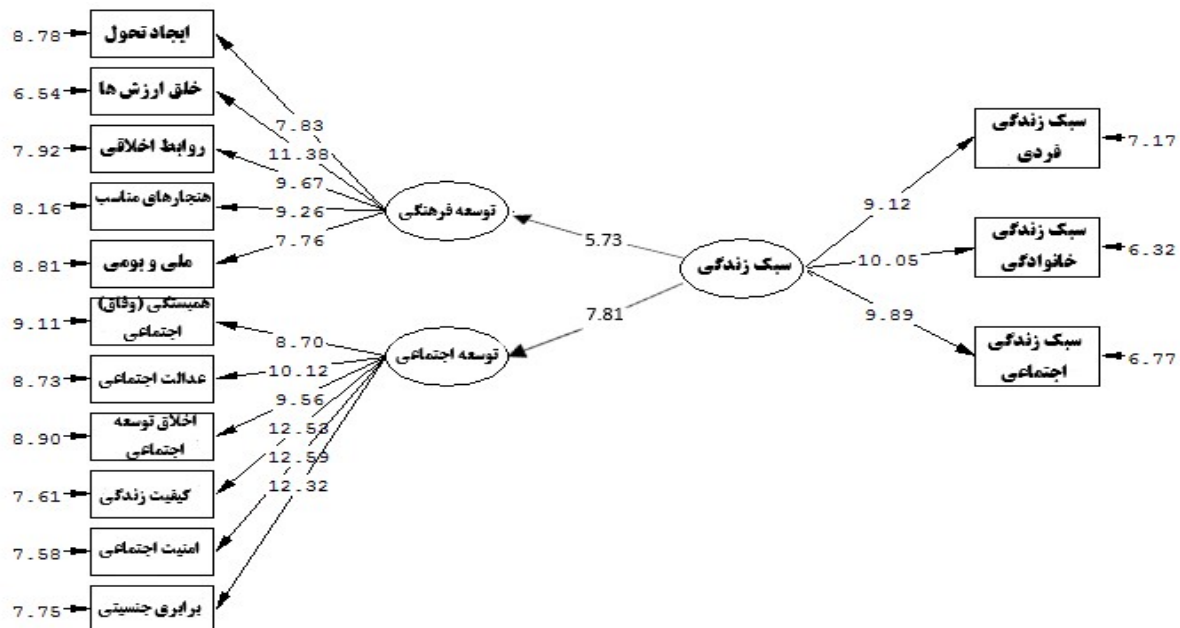
مدل معادلات ساختاری نهایی برای سنجش رابطه دو طرف از سازه‌های اصلی تحقیق یعنی تأثیر سبک زندگی بر توسعه فرهنگی و اجتماعی در بین شهروندان تهرانی استفاده شده است. از آنجا که هر سازه خود از تعدادی متغیر پنهان دیگر تشکیل شده‌اند، میانگین پاسخ‌های بدست آمده به گویه‌های هر متغیر محاسبه شده و از آن متغیر به عنوان یک متغیر قابل مشاهده در مدل نهایی استفاده شده است. مدل نهایی در نمودار شماره (۲) ارائه شده است. این مدل با اقتباس از برونداد نرم افزار لیزرل ترسیم شده است. نتایج حاصل از سنجش معناداری داده‌های مدل نیز در شکل شماره (۲) ارائه شده است.

Chi-Square=267.85, df=127, P-value=0.00000, RMSEA=0.003

نمودار ۲: نتایج تأیید مدل نهایی ارتباط بین سبک زندگی با توسعه فرهنگی و اجتماعی در بین شهروندان تهرانی

نتایج حاصل از سنجش معناداری داده‌های مدل نیز در نمودار (۳) ارائه شده است.

Chi-Square=267.85, df=127, P-value=0.00000, RMSEA=0.003

نمودار ۳: آماره t-value نتایج تأیید مدل نهایی ارتباط بین سبک زندگی با توسعه فرهنگی و اجتماعی در بین شهروندان تهرانی

جهت برازش مدل ساختاری مدل اصلی تحقیق نیز از تعدادی از شاخص‌های نیکویی برازش استفاده شده است. یکی از شاخص‌های عمومی برای به حساب آوردن پارامترهای آزاد در محاسبه شاخص‌های برازش، شاخص خی-دو بهنجار است که از تقسیم ساده خی-دو بر درجه آزادی مدل محاسبه می‌شود. چنانچه این مقدار بین ۱ تا ۵ باشد مطلوب است.

همچنین از آنجا که شاخص ریشه میانگین مجذورات تقریب (RMSEA)^۱ برابر ۰/۰۶۴ مدل از برازندگی خوبی برخوردار است. همچنین سایر شاخص‌های نیکوئی برازش نیز در بازه مورد قبول قرار گرفته‌اند که در جدول (۳) آمده است.

جدول ۳: شاخص‌های نیکوئی برازش مدل ساختاری مدل نهایی تحقیق

IFI	NNFI	NFI	AGFI	GFI	RMSEA	SRMR	شاخص برازندگی
۰-۱	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	<۰/۱	<۰/۱	مقادیر قابل قبول
۰/۶۹	۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۰۰۳	۰/۰۸۳	مقادیر محاسبه شده

فرضیه ۱: سبک زندگی بر توسعه فرهنگی در کلان شهر تهران تأثیر معنی‌داری دارد.

بر اساس نمودارهای (۲) و (۳) قدرت رابطه میان متغیرهای سبک زندگی با توسعه فرهنگی برابر ۰/۵۳ محاسبه شده است که نشان می‌دهد همبستگی قوی و مطلوب است. آماره t آزمون نیز ۵/۷۳ بدست آمده است که بزرگتر از مقدار بحرانی t در سطح خطای ۵٪ یعنی ۱/۹۶ بوده و نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده معنادار است. بنابراین فرضیه اول تحقیق تأیید می‌گردد و می‌توان گفت در این سطح H_0 رد و H_1 تأیید می‌شود: به عبارت دیگر سبک زندگی بر توسعه فرهنگی در کلان شهر تهران تأثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه ۲: سبک زندگی بر توسعه اجتماعی در کلان شهر تهران تأثیر معنی‌داری دارد.

بر اساس نمودارهای (۲) و (۳) قدرت رابطه میان متغیرهای سبک زندگی با توسعه اجتماعی برابر ۰/۷۱ محاسبه شده است که نشان می‌دهد همبستگی قوی و مطلوب است. آماره t آزمون نیز ۷/۸۱ بدست آمده است که بزرگتر از مقدار بحرانی t در سطح خطای ۵٪ یعنی ۱/۹۶ بوده و نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده معنادار است. بنابراین فرضیه دوم تحقیق تأیید می‌گردد و می‌توان گفت در این سطح H_0 رد و H_1 تأیید می‌شود: به عبارت دیگر سبک زندگی بر توسعه اجتماعی در کلان شهر تهران تأثیر معنی‌داری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

سبک زندگی الگوهای روابط اجتماعی، هنجارهای حاکم بر زندگی روزمره، نحوه تعاملات اجتماعی، مصرف، خرید و اوقات فراغت است. در واقع سبک زندگی، مجموعه کنش‌هایی بر اساس الگوها و نشانه‌هایی است که از نهادهای مرجع گرفته شده و به جریان عادی زندگی روزمره تبدیل شده‌اند؛ کنش‌هایی که بازمانگر هویت‌های فردی، اجتماعی و گروهی‌اند؛ از این رو می‌توان گفت مطالعه سبک زندگی عبارت است از: تلاش برای شناخت مجموعه منظمی از رفتارها یا الگوهای کنش که افراد آن را انتخاب کرده و کنش‌هایشان در زندگی روزمره به واسطه آن‌ها هدایت می‌شود.

از جمله موانع موجود بر سر راه تحقق سبک زندگی ایرانیان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

مصرف‌گرایی؛ رفاه‌گرایی و تجمل‌گرایی؛ ضعف اخلاقیات در جامعه و کمرنگ شدن ارزش‌هایی چون ایثار و از خودگذشتگی؛ مدگرایی به جای خرید بر اساس نیاز؛ عادت به استفاده از کالاهای وارداتی غیرضروری و توجه نکردن به

^۱- (Root Mean Square Error of Approximation)RMSEA

تولید ملی؛ سود محوری؛ فردگرایی به جای توجه به منافع جمعی؛ توجه نکردن به کار و تلاش و کسب روزی حلال و افزایش فعالیت‌های کاذب و سودمحور مانند: سفته‌بازی و دلالتی. این فرهنگ حاکم بر جامعه امروزی ضد توسعه و به ویژه توسعه فرهنگی و صادراتها و مفاهیم ناب اسلام است و مانع مهمی در تحقق سبک زندگی اسلامی - ایرانی به شمار می‌رود. در واقع، نمی‌توان به سبک زندگی هیچ ملتی ایراد گرفت؛ چرا که سبک زندگی نتیجه انباشت تجربه‌های تاریخی یک ملت است. اما می‌توان معیارهایی را مشخص کرد و از آن زاویه، آن را آسیب‌شناسی کرد. سبک زندگی به عنوان یک پدیده متغیر، برای هر نسلی تعریف و مؤلفه‌های مشخصی دارد. اینگلهارت معتقد است که اولویت ارزشی فرد تحت تأثیر محیط اجتماعی - اقتصادی است و در زمانی که شخص در طول سال‌های پیش از بلوغ به سر می‌برد، شکل می‌گیرد و با تغییر وضعیت محیطی، اولویت‌های ارزشی نسل جوان با نسل پیش متفاوت خواهد بود. با توجه به این مطلب، چون توسعه فرهنگی در ایران در سطح مطلوب نیست، بنابراین مؤلفه‌ها یا ویژگی‌های سبک زندگی ایرانی نیز متناسب با آن تحول یافته و سبب ظهور مؤلفه‌هایی در ایران معاصر شده که در ادامه به تفصیل به آن‌ها پرداخته می‌شود. همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، خاستگاه مباحث توسعه در مرحله نخست اقتصادی بوده است که در فرآیند آن صاحب‌نظران توسعه بر رشد اقتصادی، افزایش درآمد ملی، تغییر ساختار تولید و صنعتی شدن تأکید کرده‌اند. اما بعدها کارگزاران توسعه، توجه خود را به لایه‌های سیاسی و اجتماعی نیز معطوف کردند. نقش نظام سیاسی در توسعه، ویژگی‌های دولت توسعه‌گرا و شیوه‌های توسعه سیاسی از عمده‌ترین مباحث ارتباط بین سیاست و توسعه بوده است. در بُعد اجتماعی نیز جنبه‌های مختلفی همچون اشتغال، درآمد و توزیع عادلانه آن، تنظیم خانواده و جمعیت، آموزش بهداشت و سرانه آن، تأمین اجتماعی و...، مطمح نظر قرار گرفت. امروزه وضعیت توسعه اجتماعی در جهان با توجه به اوضاع و احوال کشورها و دولت‌ها متفاوت است. از آن‌جا که در کشورهای در حال توسعه، بیشتر امور مهم اقتصادی و اجتماعی با محوریت دولت‌ها و حاکمیت - به‌طور کلی - انجام می‌گیرد، ناگزیر بازیگر عمده و اصلی توسعه اجتماعی نیز دولت‌ها بوده‌اند. هرچند نقش مردم و نهادها و گروه‌های مردمی و اجتماعی غیردولتی بسیار مهم است، اما دولت‌ها با ظرفیت‌ها و پتانسل‌ها و ابزاری که بر عهده دارند به همه امور در این زمینه جهت می‌دهند و مسئولیت اصلی را بر عهده دارند؛ در نتیجه محور نظریه‌های توسعه تا همین اواخر، دولت‌های نوساز و توسعه‌گرا بوده است. نگاهی به برنامه‌های توسعه در ایران که در ۶۰ سال گذشته جاری بوده است مؤید اصلی نقش دولت در کشورهای در حال توسعه در این زمینه است. در رویکرد دولت‌محور توسعه، اراده سیاسی مبنا و موتور توسعه به حساب می‌آید، نه مشارکت سیاسی و اجتماعی. منظور از اراده سیاسی، در اینجا به تعبیر مایکل تودارو تصمیم‌های قاطعانه، آگاهانه، هدف‌دار و مستقل، نتیجه‌گیری‌ها و انتخاب‌های مشخص مقام‌های سیاسی مملکت در زمینه‌هایی، مانند: از میان‌بردن نابرابری، فقر و بیکاری از طریق اصلاحات مختلف در ساخت‌های اجتماعی، اقتصادی و نهادی است. پی‌یر بوردیو، از مهم‌ترین نظریه‌پردازان سرمایه اجتماعی توجه ویژه‌ای به مفهوم سبک زندگی داشته است. وی در این راه از مفهوم «تمایز» بهره می‌گیرد. تمایز، به تفاوت‌هایی اشاره دارد که بین رفتار و سبک‌های زندگی افراد جامعه به دلیل موقعیت‌های متفاوتشان از لحاظ سرمایه و میدان‌های اجتماعی گوناگون وجود دارد. گروه‌های اجتماعی از نگاه بوردیو از چنان منس‌های متفاوتی برخوردارند که تجلی آن در گوناگونی‌های مصرفشان نمود پیدا می‌کند؛ از این‌رو، سبک زندگی فضایی است که کنش‌گران متأثر از آن می‌آموزند چگونه زندگی کنند، چه چیزی را ارجح و چه چیز را زیبا بشمارند

نتایج فرضیه ۱ تحقیق: سبک زندگی بر توسعه فرهنگی در کلان شهر تهران تأثیر معنی‌داری دارد. این نتایج با یافته‌های برون‌ی و همکاران (۱۴۰۳) که نشان دادند سبک زندگی در الگوی مصرف کالا اثر گذار است. افرادی که از فروشگاه‌ها خرید می‌کنند تمایل بیشتری نسبت به مصرف کالای خارجی دارند. بر اساس نتایج رگرسیون چندگانه متغیرهای سرمایه فرهنگی، استفاده از رسانه‌های ارتباطی و سبک زندگی ۲۹ درصد از تغییرات الگوی مصرف کالا را تبیین می‌کنند. و با یافته‌های حاجی حیدری و حیدری سور شجانی (۱۴۰۲) که نشان دادند طرحواره‌های حوزه‌های دیگر جهت مندی و سبک زندگی بر نگرش به ازدواج در دختران مجرد شهر شهرکرد اثر مستقیم دارد. و با یافته‌های فرهادیان بابادی و همکاران (۱۴۰۰) که نشان دادند بین سبک زندگی مصرف‌گرایی فرهنگی و رفتار زیست محیطی رابطه معنادار وجود دارد و همچنین بین تحصیلات، سن، وضعیت اقتصادی، اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد اما بین جنس و رفتار زیست محیطی رابطه معکوس و منفی وجود دارد. و با یافته‌های زارع و فلاح (۱۳۹۱) که نشان دادند رابطه بین سرمایه اجتماعی و فرهنگی با انواع سبک زندگی مثبت و معنادار است. این ضریب معناداری رابطه بین سرمایه اقتصادی و سبک‌های زندگی کارکردگرایانه، لذت‌جویانه و منفعلانه را نیز تأیید می‌کند. و با یافته‌های محمدی و همکاران (۱۳۹۱) که نشان دادند بین سرمایه فرهنگی و اشکال آن با سبک زندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین در بین اشکال مختلف سرمایه فرهنگی نوع «سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته» دارای بیشترین رابطه با سبک زندگی است. و همچنین با یافته‌های سلیم احمد (۲۰۲۳) که نشان داد بین سبک زندگی مصرف‌گرایی با توسعه فرهنگی در سازمان‌های دولتی لبنان رابطه معنی‌داری وجود دارد. همخوان و همسو می‌باشد. در این رابطه می‌توان بیان داشت نسبت سبک‌های مختلف زندگی با توسعه فرهنگی از جمله مواردی است که کمتر بدان پرداخته شده است. این خلأ در مطالعات علوم اجتماعی تا حدی است که در بیش‌تر آثاری که به سبک‌های گوناگون زندگی پرداخته شده است به‌ندرت می‌توان ارتباط‌دادن این مقوله با توسعه فرهنگی را یافت. اما پرواضح است که نمی‌توان منکر تأثیرات توسعه فرهنگی و تحولات سبک زندگی شد. بر این اساس می‌توان یادآور شد میان توسعه فرهنگی و سبک زندگی رابطه‌ای دوسویه وجود دارد و می‌توان با تلاش برای توسعه فرهنگی به بهبود سبک زندگی امیدوار بود.

نتایج فرضیه ۲ تحقیق: سبک زندگی بر توسعه اجتماعی در کلان شهر تهران تأثیر معنی‌داری دارد. این نتایج با یافته‌های نی کی تا (۲۰۲۴) که نشان داد بین سبک زندگی مدرن با توسعه اجتماعی و اقتصادی در کلمبیا رابطه معنی‌داری وجود دارد. و با یافته‌های بیشاپ (۲۰۲۵) که نشان داد بین سبک و شیوه زندگی با توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استکهلم سوئد رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. و با یافته‌های عزیزی‌مهر و پیری (۱۳۹۷) که نشان دادند دانش و سواد فرهنگی پایین و نوعی درهم آمیختگی، شکلیت‌های چندگانه، چندذائقگی و به عبارتی «همه‌چیزپسندی» فرهنگی در میان اعضای طبقه بالا حکایت دارد. و با یافته‌های کاوه فیروز و همکاران (۱۳۹۵) که نشان دادند بین مؤلفه‌های سبک زندگی، متغیر پایگاه اقتصادی اجتماعی قوی‌ترین متغیر پیش‌بین متغیر وابسته است. به عبارتی، متغیر مذکور علاوه بر اثر مستقیم بر نگرش زنان شهر تهران به فرزندآوری، بر همه ابعاد سبک زندگی اثر گذار است و متغیر مصرف فرهنگی نیز علاوه بر تأثیر بلافصل بر نگرش زنان، تحت تأثیر سایر ابعاد و مؤلفه‌های سبک زندگی است. همچنین، مؤلفه مدیریت بدن بعد از پایگاه اقتصادی اجتماعی، بر نگرش زنان به فرزندآوری اثر گذار بوده است. همخوان و همسو می‌باشد. کیفیت و سبک زندگی یک ساخت چند بعدی است که شامل جنبه‌های روانی، رفاه اقتصادی و

اجتماعی و جسمی می‌شود شاخص امروزی پیشرفت و توسعه اقتصادی یک اجتماع کیفیت و سبک زندگی است. کیفیت زندگی امروزه موضوعی است که دغدغه همه دولت‌ها و اکثر سازمان‌های بیت‌المللی است و توافق عمومی در میان محققان، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان توسعه در خصوص نیاز به مطالعه کیفیت وجود دارد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که ایران از نظر اجتماع جامعه‌ای مشتمل بر "ماهای" بسیار متعدد، متنوع، و بعضاً متناقض است. بدین معنی که اجتماعات سازمانی و رسمی یا تعلقات سازمانی در جامعه ایران بسیار ضعیف است؛ انجمن‌ها، احزاب سیاسی، شوراهای اجتماعی، اتحادیه‌های صنفی نیز به تبع آن بسیار ضعیف هستند لذا بین دو بخش رسمی و غیررسمی حیات اجتماعی مردم ایران خلاء بزرگی وجود دارد که منبع اصلی نابسامانی یا آنومی اجتماعی است. پیامدهای حاصل آن از جمله جمع‌گرایی خاص گرایانه، فردگرایی‌های خودخواهانه و انواع کژکارکردیها و کژکرداریهاست. از سوی دیگر در ایران جنبه‌های غیررسمی حیات اجتماعی ایران در قالب گروه‌ها، اقشار اجتماعی، قومی، خانوادگی و ... نسبتاً قوی است.

منابع

- [۱]. احمدنیا لداری، حسن؛ حیدرآبادی، ابوالقاسم؛ عباسی اسفجیر، علی اصغر. (۱۴۰۳). تأثیر سبک زندگی بر قانون‌گریزی شهروندان شهروندان شاغل در مراکز خدمات بهداشتی و درمانی شهرستان نور. فصلنامه مدیریت بهداشت و درمان، ۱۵، (۴)، ۸۹-۱۰۴.
- [۲]. برونی، امیرهوشنگ، رحمتی، مهدی، عزیزخانی، اقباله. (۱۴۰۳). تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی و سبک زندگی شهروندان بر انتخاب و مصرف کالاهای ایرانی و خارجی. فصلنامه اقتصاد و بانکداری اسلامی، (۴۷)، ۱۳-۱۵۴.
- [۳]. توکلی اله آبادی، مهدی؛ توکلی نژاد اله آبادی، محبوبه؛ انصاری شیری، ایوب. (۱۴۰۴). بررسی جامعه‌شناختی تفاوت‌های نسلی در سبک زندگی، دینداری، هویت و نگرش‌های فرهنگی. فصلنامه مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، ۹، (۳۴)، ۲۱-۲۸.
- [۴]. حاجی حیدری، مهناز؛ حیدری سورشجانی، فرشته. (۱۴۰۲). نقش طرحواره‌های حوزه‌های دیگر جهت مندی و سبک زندگی بر نگرش به ازدواج در دختران مجرد شهر شهرکرد. فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، (۵۰)، ۶۳۵-۶۵۹.
- [۵]. حمادی، باسم. (۱۴۰۴). رابطه سبک زندگی و سبک دلبستگی آشفته در کودکان و بزرگسالان. فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، (۹۱)، ۱۲۷-۱۳۷.
- [۶]. رزاقی، امیر؛ عباسی اسفجیر، علی اصغر؛ رحمانی فیروزجاه، علی. (۱۴۰۳). بازتاب نظام سرمایه‌داری جهانی در سبک زندگی جوانان ایران. فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۷، (۱)، ۱۲۵-۱۰۴.
- [۷]. رضوی زاده، سید نورالدین، ایرانمنش، هانیه؛ نوری، عباس. (۱۴۰۴). نقش اینستاگرام در هویت‌سازی و سبک زندگی: مطالعه موردی دانش‌آموزان پسر دبیرستانی شهر پرنده. فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات، (۱۰۲)، ۱۸۷-۲۱۱.
- [۸]. ریکی، یاسر. (۱۴۰۴). واکاوی مفهومی هویت اجتماعی و تقاطع آن با مفاهیم سبک زندگی و طبقه اجتماعی. فصلنامه دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۸، (۸۳)، ۷۰-۸۹.

- [۹]. زارع، علی؛ ادیسی، فرهاد؛ جعفرزاده، سیامک. (۱۴۰۳). سبک زندگی اخلاقی و پیشگیری از جرائم اجتماعی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۱۹(۴)، ۱۰۱-۱۰۷.
- [۱۰]. زارع، بیژن، فلاح، مهدی. (۱۳۹۱). بررسی سبک زندگی جوانان در شهر تهران و عوامل مؤثر بر آن، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، ۵(۴)، ۷۵-۱۰۵.
- [۱۱]. سلگی، مریم؛ سدیدیپور، سمانه سادات. (۱۴۰۴). بررسی مسئله بلوغ و سبک زندگی عفاف‌محور در دختران نوجوان دوره متوسطه اول ایران. فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، (۷۰)، ۶۳-۹۰.
- [۱۲]. سیار ایرانی، فاطمه؛ میرهاشمی، مالک؛ بشردوست، سیمین. (۱۴۰۴). ارائه مدل ساختاری انزوای اجتماعی بر اساس سبک زندگی و خودکارآمدی با میانجی‌گری حمایت اجتماعی ادراک شده در سالمندان. فصلنامه روانشناسی بالینی و شخصیت، (۴۵)، ۸۷-۹۸.
- [۱۳]. عزیزی‌مهر، خیام، پیری، صدیقه. (۱۳۹۷). طبقه، فرهنگ و سبک زندگی (مورد مطالعه: فرهنگ و سبک زندگی «طبقه بالای» جامعه). فصلنامه جامعه‌شناسی ایران، ۱۹(۳)، ۱۳۶-۱۶۳.
- [۱۴]. عزیززاده منامن، عیسی؛ عطائی، مصطفی. (۱۴۰۴). حل تعارضات در سبک زندگی دانشجویی؛ راهکارها و رویکردهای علمی. فصلنامه علوم انسانی و اسلامی در هزاره سوم، ۹(۱)، ۲۱۷-۲۲۴.
- [۱۵]. فرهادیان بابادی، فرزانه، محسنی تبریزی، علیرضا، ازکیا، مصطفی. (۱۴۰۰). بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی مصرف‌گرایی فرهنگی بر رفتار زیست محیطی با رویکرد توسعه پایدار مطالعه موردی: شهروندان کلانشهر تهران. فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۴(۵۵)، ۲۰۵-۲۲۰.
- [۱۶]. قاسمی، زینب؛ قاسمی، نعمت‌اله؛ قاسمی، شعبان. (۱۴۰۴). تحلیل شیوه‌های فرزندپروری والدین، تأثیرات آن در سبک زندگی. فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، (۹۴)، ۵۳-۳۱.
- [۱۷]. کاوه فیروز، زینب؛ زارع، بیژن؛ شمس‌الدینی، حسین. (۱۳۹۵). تأثیر مؤلفه‌های سبک زندگی بر نگرش به فرزندآوری (مطالعه موردی: زنان در آستانه ازدواج شهر تهران). فصلنامه زن در توسعه و سیاست، (۵۳)، ۲۱۷-۲۳۴ و
- [۱۸]. لعلی، محسن، عابدی، احمد، کجیاف، محمدباقر، (۱۳۹۱)، ساخت و اعتباریابی پرسشنامه سبک زندگی (LSQ)، پژوهش‌های روانشناختی، ۱۵(۱).
- [۱۹]. محمدی، جمال، ودادهیر، ابوعلی، محمدی، فردین. (۱۳۹۱). مناسبات سرمایه فرهنگی و سبک زندگی: پیمایشی در میان شهروندان طبقه متوسط شهر سنندج، کردستان. فصلنامه جامعه‌شناسی ایران، ۱۳(۴)، ۱-۲۳.
- [۲۰]. مهربان، زینب و بهمنی، لیلا و کرمی، زهرا. (۱۳۹۳). تأثیر سبک زندگی بر توسعه پایدار، مجموعه مقالات اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران.
- [۲۱]. وثوق، مهرداد؛ رشیدیپور، علی، صادقی، مهرداد. (۱۴۰۴). طراحی الگوی سبک زندگی فرهنگی اسلامی - ایرانی بر مبنای فضای مجازی با رویکرد پدیدارشناسی. فصلنامه معرفت و بصیرت اسلامی، (۷)، ۸۱-۹۹.
- [22]. Bishop. P.D. (2025). Studying the relationship between lifestyle and economic, social and cultural development in Stockholm, Sweden.. Journal of Management Development, Vol. 22No. 4, pp. 308-328.

- [23]. Branje, S., De Moor, E. L., Spitzer, J., & Becht, A. I. J. J. o. R. o. A. (2021). Dynamics of identity development in adolescence: A decade in review. 31(4), 908-927.
- [24]. Iannatone, S., Miscioscia, M., Raffagnato, A., & Gatta, M. (2021). The role of alexithymia in social withdrawal during adolescence: A case-control study. *Children*, 8(2), 165-173.1
- [25]. Ibitoye, M., Sommer, M., Davidson, L. L., & Sandfort, T. G. M. (2023). Exploring the effect of early menarche on sexual violence among adolescent girls and young women in southeastern Ghana: a longitudinal mediation analysis. *Sex Reprod Health Matters*, 31(1), 147-160.
- [26]. Lee, J., Lee, S. I., Lee, Y. M., & Hong, Y. H. (2023). Prevalence of Attention Deficit Hyperactivity Disorder in Girls With Central Precocious Puberty. *J Atten Disord*, 27(13), 1460-1466.
- [27]. Liang, Z. B., Wu, A. L., & Zhang, G. Z. (2022) The relationship between negative parenting styles and preschool children's social adjustment problems: the mediating role of parent-child conflict. *Studies in Preschool Education*, 12(2), 43-52.
- [28]. Liu, Y., Zhang, Y., Zhang, X. et al. (2023). A geographical perspective on the formation of urban nightlife landscape. *Humanit Soc Sci Commun*.10, 483.
- [29]. Nikita. R.T. (2024). Examining the relationship between modern lifestyle and social and economic development in Colombia. *Journal of Applied Psychology*, 87(4), 765-780.
- [30]. Salim Ahmad. (2023). A study of consumerist lifestyle and its relationship with cultural development of employees of Lebanese government organizations. *Jornal of Educational Administration*, Vol. 41, No. 3, PP. 228-256.
- [31]. Silvers, J. A. J. C. o. i. p. (2022). Adolescence as a pivotal period for emotion regulation development. 44, 258-263.
- [32]. Streur, C. S., Kreschmer, J. M., Ernst, S. D., Quint, E. H., Rosen, M. W., Wittmann, D., & Kalpakjian, C. Z. (2023). "They had the lunch lady coming up to assist": The experiences of menarche and menstrual management for adolescents with physical disabilities. *Disabil Health J*, 16(4),
- [33]. Zhang, L., Zhang, Y., & Cao, R. (2022). Can we stop cleaning the house and make some food, Mum? A critical investigation of gender representation in China's English textbooks. *Linguistics and Education*, 69, 101058.